

Є.Ю. ТКАЧЕНКО

Запорізька державна інженерна академія, Запоріжжя

**СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Прибуток є важливим показником, що свідчить про ефективність діяльності підприємства. Аналізуються сучасні підходи до управління прибутком промислового підприємства. Розглянуто основні складові системи управління прибутком підприємства.

Ключові слова: прибуток, система, управління, чинники.

Вступ.

Прибуток є основним показником діяльності виробничого підприємства. Для одержання достатнього рівня прибутку, який забезпечує дотримання умови самофінансування, підприємство повинне приділяти досить уваги питанням управління прибутком. Актуальність питань управління прибутком особливо важлива для українських підприємств у цей час.

Мета статті: Провести аналіз складових системи управління прибутком підприємства.

Обґрунтування проблеми

В умовах ринкової економіки прибуток виступає як первісний двигун, або генератор, виробничого процесу. Він діє і на рівень використання ресурсів, і на їхній розподіл серед альтернативних користувачів. Саме прибуток спонукає підприємство здійснювати нововведення, що стимулює інвестиції, загальний випуск продукції і зайнятість. Нововведення є основним чинником економічного зростання, і саме гонитва за прибутком лежить в основі більшості нововведень.

Прибуток також ефективніше виконує завдання розподілу ресурсів поміж альтернативними видами виробництва. Поява економічного прибутку стає сигналом про те, що суспільство бажає розширення конкретної галузі, фактично ж винагорода у вигляді прибутку є не тільки стимулом до розширення галузі; вона також виступає як фінансовий засіб, з допомогою якого підприємства галузі можуть нарощувати свої виробничі потужності.

З табл.1. видно, що частка збиткових підприємств в цілому в 2010р. перевищує частку 2009 р. на 1,6%. В 2009-2010рр. найбільша частка збиткових підприємств спостерігалася в галузі операцій з нерухомим майном, оренди, інжинірингу та наданні послуг підприємцям (в 2009р.-45,7 %, та 47,3% в 2010р.) [9].

Таблиця 1 – Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності за 2009-2010 рр.

	Чистий прибуток (збиток), млн.грн.		Кількість підприємств, у % до загальної кількості підприємств які одержали				Зміна підприємств, які одержали	
			прибуток		збиток		прибуток	збиток
	2009р.	2010р.	2009р.	2010р.	2009р.	2010р.	2009р.	2010р.
Усього¹	-37131,1	13906,1	58,9	57,3	41,1	42,7	-1,6	1,6
у тому числі сільське господарство, мисливство, лісове господарство	7584,8	17276,0	69,5	69,5	30,5	30,5	0	0
промисловість	-14192,5	11889,6	58,5	57,5	41,5	42,5	-1	1
будівництво	-4439,0	-3584,8	55,8	54,7	44,2	45,3	-1,1	1,1
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	-13903,7	7482,7	62,3	60,3	37,7	39,7	-2	2
торгівля автомобілями та мотоциклами, їх технічне обслуговування та ремонт	-2753,6	-966,6	57,7	55,9	42,3	44,1	-1,8	1,8
оптова торгівля посередництвом в оптовій торгівлі	-8411,9	9827,3	60,7	59,5	39,3	40,5	-1,2	1,2
роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку	-2738,2	-1378,0	69,6	64,9	30,4	35,1	-4,7	4,7
діяльність готелів та ресторанів	-922,5	-633,6	59,0	56,4	41,0	43,6	-2,6	2,6
діяльність транспорту та зв'язку	4889,5	4115,1	55,7	54,1	44,3	45,9	-1,6	1,6
фінансова діяльність	1794,0	11244,2	59,7	57,7	40,3	42,3	-2	2
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	-14219,6	-30676,2	54,3	52,7	45,7	47,3	-1,6	1,6
освіта	50,4	69,6	66,0	63,3	34,0	36,7	-2,7	2,7
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-133,7	-98,8	61,5	59,5	38,5	40,5	-2	2
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	-3588,6	-3093,7	55,9	53,1	44,1	46,9	-2,8	2,8

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків і бюджетних установ.

Питанням управління прибутком приділялось достатньо уваги в роботах І. Бланка, С. Голова, М. Білика та інших науковців, але деякі питання потребують подальшого розвитку.

Бланк І.О. виділяє п'ять основних принципів, що лежать в основі управління прибутком [1, с.48-50]:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством. Так як прибуток є основним узагальнюючим показником діяльності всього підприємства, то будь-які управлінські рішення, в остаточному підсумку, впливають на його обсяг. Тому управління прибутком повинне бути безпосередньо пов'язане з усією системою управління підприємством;

- комплексний характер прийняття управлінських рішень;

- високий динамізм управління. Постійні зміни умов зовнішнього й внутрішнього середовища, вимагають від системи управління прибутком здібності швидко пристосовуватися до цих змін;

- варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Найбільш вірне управлінське рішення можна сформулювати тільки в тому випадку, якщо аналізуються кілька альтернативних сценаріїв розвитку господарської діяльності підприємства;

- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства. Формування цілей управління прибутком повинне здійснюватися з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку господарської діяльності.

Для ефективного управління прибутком треба сформулювати дієву систему управління прибутком підприємства, яка розглядається як сутність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих за певних умов забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини. Ця система має певну структуру, в якій виділяють шість основних блоків [3,с.30]: ціль, принципи й завдання управління; механізм управління; організаційне забезпечення; інформаційне забезпечення; методи аналізу прибутку; контроль за виконанням плану по прибутку. Проведемо стислий аналіз складових цієї системи.

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості. Виходячи із мети управління прибутком, у процесі управління доцільно вирішити наступні завдання [3,с.31]:

- а) оптимізація обсягу прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства й ринковій кон'юнктурі;

- б) досягнення максимально можливої відповідності між обсягом сформованого прибутку й припустимим рівнем ризику. Між цими параметрами спостерігається прямо пропорційна залежність;

- в) забезпечення високої якості сформованого прибутку. Це означає, що резерви його росту повинні бути в першу чергу реалізовані за рахунок операційної (поточної) діяльності й реального інвестування чистого прибутку, що створює базу для подальшого розвитку підприємства;

- г) формування за рахунок прибутку обсягу фінансових ресурсів, достатніх для розвитку підприємства в майбутньому. Ці грошові ресурси концентруються в складі фонду нагромадження й направляються на фінансування витрат капітального характеру;

д) розробка ефективних програм участі персоналу в прибутку підприємства, що дозволяють зблизити інтереси власників і найманих робітників;

е) створення умов для збільшення ринкової вартості підприємства, що визначається рівнем капіталізації прибутку. Підприємство саме встановлює пропорції розподілу прибутку на капіталізуєму й споживану її частини. При цьому враховуються умови й завдання господарської діяльності.

У структурі механізму управління прибутком Бланк І.О. виділяє наступні елементи [1,с.143]: ринковий механізм регулювання формування й використання прибутку; державне нормативно - правове регулювання питань формування й розподілу прибутку підприємства; внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу й використання прибутку підприємства; система конкретних методів і прийомів здійснення управління прибутком.

Система організаційного забезпечення управління прибутком це взаємозалежна сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, що забезпечують розробку й прийняття управлінських рішень по окремих аспектах формування, розподілу й використання прибутку, які несуть відповідальність за результати цих рішень [1,с.63]. Організація управління прибутком на підприємстві визначається загальною структурою управління підприємства, наявними структурними підрозділами, службами і відділами, та взаємозв'язками між ними.

В останній час організаційне управління прибутком підприємства базується на формуванні більш ефективних структурних підрозділів підприємства - центрів відповідальності. Вихідним моментом створення системи управління прибутком, на основі виділення центрів відповідальності, є персоніфікація відповідальності за прийняти рішення. Для кожного з центрів відповідальності визначаються цілі, складаються плани, ведеться облік результатів, оцінюється діяльність керівників і співробітників.

Центр відповідальності — це структурний підрозділ, або група підрозділів, які:

- здійснюють операції, кінцева ціль яких – оптимізація прибутку;
- спроможні безпосередньо впливати на прибутковість діяльності всього підприємства;
- відповідають перед вищестоящим керівництвом за реалізацію встановлених цілей та дотримання рівній витрат в межах встановлених лімітів. Головний принцип управління по центрам відповідальності – центр відповідальності відповідає тільки за ті витрати и (або) прибуток, а в більш широкому розумінні, за ті показники, на які можуть впливати його керівники на протязі визначеного періоду [7,с.27].

Залежно від сфери впливу керівника структурного підрозділу Голов С.Ф. розрізняє три види центрів відповідальності [4, с.291]:

Центр витрат — це підрозділ, керівник якого контролює витрати центра, але не контролює доходи та інвестиції.

Центр прибутку — це підрозділ, керівник якого контролює витрати та доходи центра, але не контролює інвестиції у власні активи.

Центр інвестицій — це господарська одиниця, керівник якої одночасно контролює витрати, доходи й інвестиції.

В економічній літературі також виділяють додаткові центри відповідальності. Наприклад, Данілочкіна Н.Г. виділяє додатково центр виторгу [6, с.39]. Центр виторгу (доходів)— центр відповідальності, менеджер якого контролює доходи центра та несе за них відповідальність.

Управління прибутком на підставі організації центрів відповідальності безпосередньо торкається роботи внутрішніх структурних служб та підрозділів підприємства, які забезпечують розробку, прийняття управлінських рішень відносно окремих аспектів формування, розподілу та використанню прибутку, та несуть відповідальність за результати цих рішень. Мета використання методики управління прибутком по центрах відповідальності - оцінка, прогнозування та досягнення оптимального прибутку, рентабельності та ефективності діяльності центрів фінансової відповідальності і підприємства в цілому [7,с.33]. Бланк І.О. виділяє наступні етапи управління прибутком на базі організації центрів відповідальності [1,с.68]:

- дослідження особливостей функціонування окремих структурних підрозділів з позиції їх впливу на окремі аспекти формування та використання прибутку;

- визначення основних типів центрів відповідальності в розрізі структурних підрозділів підприємства;

- формування системи прав, обов'язків та мери відповідальності керівників центрів відповідальності;

- розробка та доведення центрам відповідальності планових (нормативних) завдань в формі поточних або капітальних бюджетів;

- забезпечення контролю виконання встановлених завдань центрами відповідальності шляхом отримання відповідної інформації, її аналізу та визначення причин відхилень.

Процес управління передбачає своєчасне отримання менеджером достовірної інформації, необхідної для прийняття оптимальних рішень. Формування та надання такої інформації є головним завданням управлінського обліку, виникнення і розвиток якого пов'язані саме з потребами менеджменту. Система управління прибутком також може функціонувати тільки при умові наявності відповідних інформаційних даних, на підставі яких можна, по перше, налагодити постійний моніторинг процесу формування прибутку, по друге оцінювати рівень операційного та загального прибутку, а по третє аналізувати чинники впливу на обсяг прибутку. Ця інформація повинна висвітлювати з одного боку, оцінку стану зовнішнього середовища підприємства та його вплив (через сукупність зовнішніх чинників) на рівень прибутку, а з другого вплив внутрішніх чинників підприємства, а з третього самий рівень прибутку підприємства. Така інформація потрібна для формування рішень щодо змін в оперативній,

Ткаченко Є.Ю.

або стратегічній діяльності, які забезпечували б дотримання необхідного рівня прибутку.

В процесі формування інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства треба вирішувати наступні завдання: визначення мети та основних задач інформаційного забезпечення процесу управління прибутком, виходячи із стратегічних завдань, які стоять перед підприємством; формування системи показників, які кількісно відображають процес формування прибутку; формування системи чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на обсяг прибутку підприємства; вибір або розрахунок нормативних показників, які характеризують процеси формування та розподілу прибутку; збирання та передавання для подальшої аналітичної обробки даних бухгалтерського, оперативного, статистичного та управлінського обліку; оцінка якісних характеристик отриманої інформації; зведення обробленої інформації до комп'ютерних баз даних та їх постійне поповнення новою та ретроспективною інформацією; аналітична обробка інформації та оцінка впливу чинників на обсяг та склад прибутку, вибір з них найбільш важливих для урахування в процесі формування управлінського рішення; збирання, у разі необхідності, додаткової інформації.

Для аналізу впливу зовнішніх чинників на обсяг прибутку конкретного підприємства слід використовувати дані управлінського та маркетингового аналізу, що мають проводитися на кожному підприємстві, інформацію спеціалізованих консалтингових фірм, статистичні дані по регіонах, країні в цілому, вибіркові статистичні та аналітичні дослідження по галузях і групах підприємств, котрі проводяться органами державної статистики [5, с.47].

Стосовно політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників [2].

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників [8, с.84].

Висновки. Автором проведено аналіз елементів системи управління прибутком, яка б дозволить забезпечити виконання стратегічних завдань підприємства.

Перспективи подальших наукових досліджень – формування ефективних підходів до управління прибутком суб'єкта господарювання з метою його максимізації, застосування яких забезпечить шляхи підвищення рентабельності виробництва та інвестиційної привабливості підприємства, зміцнення конкурентоспроможності вимагають застосування

Список використаної літератури:

- 1.Бланк И.А. Управление прибылью [Текст] / И.А. Бланк -К.: Ника-Центр, Эльга, 2002.-752с.
- 2.Блонська, В. І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства [Текст] / В. І. Блонська, О. І. Вужинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – № 18.1. – С. 122–128.
- 3.Бочаров В. В. Финансовое моделирование: Учеб. Пособие [Текст] / В.В. Бочаров – СПб.: Питер, 2000.– 208 с.
- 4.Голов С.Ф. Управленческий бухгалтерский учет [Текст] / С.Ф. Голов – К.:СКАРБИ,2005– 383с.
- 5.Горячева К.С. Інформація - аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства [Текст] / К.С. Горячева // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №9.- С.43– 47.
- 6.Контроллинг как инструмент управления предприятием [Текст] /Ананькина Е.А., Данилочкина Н.Г.-М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999.-297с.
- 7.Костромина Д.В. Управление затратами и прибылью предприятия на основе организации центров финансовой ответственности[Текст] / Д.В. Костромина //Финансовый менеджмент.-2004.-№4.-С.27-36
- 8.Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства [Текст] / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Вип. 28 : збірник наукових праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010.– С.79-85.
- 9.Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Е.Ю. ТКАЧЕНКО

Запорожская государственная инженерная академия, Запорожье

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ПРИБЫЛЬЮ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Прибыль является важным показателем, свидетельствующим об эффективности деятельности предприятия. Анализируются современные подходы к управлению прибылью промышленного предприятия. Рассмотрены основные составляющие системы управления прибылью предприятия.

Ключевые слова: прибыль, система, управление, факторы.

Е.У.ТКАЧЕНКО

Zaporozhye State Engineering Academy, Zaporozhye

MODERN APPROACHES TO MANAGEMENT OF THE INDUSTRY PROFITS

Profit is an important indicator that shows the effectiveness of the enterprise. Analysis of current approaches to managing profits of industrial enterprises. The main components of the system of company profits.

Key words: income, system, management, factors.

Стаття надійшла 20.11.11р.